

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Анотація: У статті досліджено реалізацію урядової програми підтримки релокованих підприємств та запропонованих заходів щодо відновлення економіки держави

Ключові слова: релокація; державна підтримка; програма

Abstract: The article examines the implementation of the government program to support relocated enterprises and the proposed measures to restore the state's economy

Key words: relocatio;, state support; program

Важливим завданням держави в період ведення активних військових дій є максимальне збереження робочих місць, забезпечення безперервної роботи бізнесу. Найбільш складною частиною адаптаційного процесу в умовах війни є створення та забезпечення умов релокації підприємств, працевлаштування мільйонів людей, які залишили місця свого проживання. За досить короткий час необхідно виконати великий обсяг робіт щодо переналаштування підприємств в тилу, аби вони працювали ефективно в інтересах фронту і країни. Для реалізації даних завдань необхідно об'єднати як можливості держави, місцевих органів самоврядування, приватної ініціативи так і залучення міжнародної допомоги.

Урядова програма релокації яка була прийнята і продовжує діяти, хоча кількість запитів значно зменшилась, порівняно з березнем-квітнем 2022 року. Станом на 24.10.2022 р. на платформі було зареєстровано 1863 заявки підприємств на переміщення, 623 з цих підприємств відмовились від релокації у зв'язку з деокупацією територій, на яких вони розташовані, 37 підприємств повернулися на попереднє місце провадження діяльності.

Програма релокації підприємств реалізується Міністерством економіки з обласними держадміністраціями, а також Укрзалізницею та Укрпоштою. Визначеною цілю програми є відновлення економіки держави за рахунок переміщення підприємств з територій, що наближені або знаходяться у зоні бойових дій, в безпечні регіони Західної України [1].

Нормативно-правовою основою для реалізації програми релокації бізнесу в Україні є Розпорядження КМУ від 25.03.2022 № 246-р «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію» [2] та Постанова Уряду № 305 від 17.03.2022, що регламентує безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки й передається до Міністерства інфраструктури [3].

Пакет державної підтримки для підприємства, яке прийняло рішення релокуватись з небезпечних регіонів, включає в себе наступні опції: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.

Згідно визначених напрямків релокація підприємств активно здійснювалась у 2022 році. Переміщення підприємств відбувалось в один з шістнадцяти регіонів (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська, Рівненська, Кіровоградська, Черкаська, Полтавська, Дніпропетровська, Житомирська, Одеська та Київська (за виключенням м. Києва) області).

Найбільше бізнесів релокувалися з Харківської області – 193 підприємства, Київської – 180, Донецької - 106, Дніпропетровської – 27, Запорізької – 26 [4].

Наразі сьогодні переміщення підприємств здійснюється в один з дев'яти регіонів країни (Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську, Хмельницьку, Чернівецьку, Вінницьку, Волинську та Рівненську області) [1].

Уряд продовжує надавати підтримку підприємствам, які вирішили релокуватись, адже їх перевезення в безпечніші регіони - це збереження робочих місць, збереження динаміки сплати податків, збереження активності бізнесу, який є драйвером відбудови і сильним гравцем на економічному фронті.

За перший рік війни за урядовою програмою релокації в більш безпечні регіони країни було переміщено 800 підприємств, 623 з яких вже відновили роботу на новому місці. Для ще 239 здійснюється пошук відповідної локації або способу транспортування. Понад 650 підприємств, які планували релокувати свої виробничі потужності, відмовились від переміщення у зв'язку з деокупацією територій, на яких вони розташовані. Окрім того, нині деякі підприємства повертаються на попередні місця роботи у зв'язку з покращенням там безпекової ситуації, зокрема, в Харківську, Чернігівську та Сумську область. 44 підприємства вже повернулись. Найбільше підприємств релокувались до Львівської (24%), Закарпатської (14,5%), Чернівецької (9,8%), Івано-Франківської (8,3%), Хмельницької (7,3%), Тернопільської (6,3%) областей [5].

Було збережено понад 35 тисяч робочих місць. Окрім того, роботу на релокованих підприємствах знайшли ще понад 7 тисяч осіб. Ці підприємства продовжують повноцінно працювати, підтримуючи стабільність економіки, та сплачувати податки - загалом за поточний рік ними перераховано до бюджету понад 1,14 млрд грн ЄСВ.

Серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, найбільшу частку складають підприємства, що працюють у сфері: оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (40,7%); переробної промисловості (30,2 %); інформації та телекомунікацій (6,7 %); професійної, наукової та технічної діяльності (6,2%); будівництва (4,4%) [4].

Міністерство економіки підписало Меморандум про взаєморозуміння з Норвезькою радою у справах біженців (NRC) щодо надання фінансової допомоги релокованим підприємствам.

Меморандум передбачає, що Міністерство економіки надасть Норвезькій раді у справах біженців (NRC) інформацію щодо релокованих суб'єктів господарювання, після чого NRC самостійно відбере підприємства для надання фінансової та інших видів допомоги. Серед першочергових критеріїв відбору - підприємство переміщено до Львівської або Тернопільської областей, має чіткі бізнес-ідеї та потенціал для створення робочих місць, особливо серед молоді, жінок та осіб з інвалідністю. У рамках цього Меморандуму NRC планує надавати пряму допомогу мікро-, малим та середнім підприємствам впродовж 12 місяців [6].

Головним кроком у економічній сфері який зробила українська влада, прийнявши рішення щодо суб'єктів господарювання платників єдиного податку 3 групи, сплачувати податок за ставкою 2%, це дозволило не зупиняти бізнес на відносно безпечних територіях країни. Понад 150 тисяч бізнесів по країні перейшли на нову систему оподаткування, що забезпечило реальне зниження податкового навантаження для збереження виробничого потенціалу та робочих місць [7].

Окрему увагу необхідно зосередити на експортноорієнтовані виробництва – їхнім завданням має стати збільшення експорту з метою забезпечення зростання валютних надходжень до України [8].

Активізація підприємницької діяльності є важливим фактором зміцнення економічної стабільності країни, що в перспективі призведе до здатності ефективно протистояти зовнішнім загрозам, а відтак і забезпечити економічну безпеку.

Розглянувши стан релокації на регіональному рівні можна спостерігати збільшення кількості суб'єктів малого бізнесу, що має позитивний вплив на покращення регіональної економіки, працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, сприяє покращенню фінансового та соціального забезпечення, кожна область намагається зацікавити підприємства та підприємців перемістити свій бізнес на її територію [9].

З початку повномасштабного вторгнення Вінницька міська територіальна громада активно приймає релокований бізнес. Загалом процес релокації було стабілізовано протягом 2022-2023 років.

Станом на 1 лютого 2024 року у територіальній громаді зареєструвалися вже 355 суб'єктів господарювання з різних областей України. На новому місці понад 80% підприємців зуміли налагодити роботу та працевлаштували 1739 вінничан та людей з-поміж внутрішньо переміщених осіб.

Підприємства переміщували свої потужності до Вінниці з Київщини, Дніпропетровщини, Харківщини, Донеччини та Луганщини, Херсонщини, Запорізької області та інших регіонів.

Більшість підприємств, які мали можливість переїхати з зон активних бойових дій, щоб продовжувати працювати, це зробили і вже освоїлися на новому місці. Протягом січня 2024 року у ВМТГ зареєструвалися ще два підприємства. Наразі релоковано 117 юридичних осіб і 238 ФОПів з різних регіонів України, які працюють в різних сферах - від надання послуг до виробництва. Понад 80% з них уже відновили свою діяльність. За два роки війни Вінницька міська рада задіяла всі можливі інструменти, щоб допомогти якомога більшій кількості підприємств відновити свою діяльність [10].

На сьогодні одними з головних складових стабільної економічної ситуації як в державі в цілому, так і в регіонах, залишається створення місцевими органами влади умов переналаштування діяльності підприємств, працевлаштування та своєчасної оплати праці на релокованих підприємствах, а також забезпечення надходжень до бюджетів усіх рівнів. За нинішніх умов максимальна лібералізація, скасування чи суттєве зниження податків і спрощення митних процедур, полегшує умови діяльності бізнесу і переходу країни на військову економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Програма релокації підприємств. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> (дата звернення 26.02.2024 р.)
2. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію. Розпорядження КМУ від 25.03.2022 № 246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-p#Text> (дата звернення 26.02.2024 р.)
3. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану. Постанова КМУ від 17.03.2022 р. № 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-p#Text> (дата звернення 26.02.2024 р.)
4. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць – Тетяна Бережна. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki> (дата звернення 26.02.2024 р.)
5. За рік війни в більш безпечні регіони релоковано 800 підприємств, - Тетяна Бережна. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a700c206-722a-4752-b5bb-78a1063ae9db&title=ZaRikViiniVBilsh> (дата звернення 26.02.2024 р.)
6. Норвезька рада у справах біженців надасть фінансову підтримку релокованим українським підприємствам, - Юлія Свириденко. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=15cea637-53f8-4a31-8c9c-6f492fb394e6&title=NorvezkaRada> (дата звернення 26.02.2024 р.)
7. Порятунк економіки: вчимося господарювати в умовах війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/3463896-poratunok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html> (дата звернення 26.02.2024 р.)
8. Шматковська Тетяна Релокейт підприємств у системі допомоги бізнесу в умовах воєнного стану. Волинський національний інститут імені Лесі Українки. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/news/relokeyt-pidpryemstv-u-systemi-dopomohy-biznesu-v-umovakh-voennoho-stanu> (дата звернення 26.02.2024 р.)
9. Коробка С. В. Особливості релокації малого підприємництва в умовах війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. Економіка та управління підприємствами за видами діяльності № 7 (2023). URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-14>
10. На початку лютого у Вінницькій громаді зареєстровані 355 суб'єктів господарювання, які релокувалися з інших регіонів. Вінницька міська рада. URL: <https://www.vmr.gov.ua/na-pochatku-liutoho-u-vinnytskii-hromadi-zareiestrovani-355-sub-iektiv-hospodariuvannia-iaki-relokuvalysia-z-inshykh-rehioniv> (дата звернення 26.02.2024 р.)

¹¹ *Лимар Олена Федорівна*, викладач кафедри фінансово-економічних дисциплін, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», Вінниця, e-mail: alenka66@gmail.com